

I. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

ФЕНОМЕН СОКІЛЬСТВА ЯК СКЛАДОВА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОЛІМПІЙСЬКОМУ РУСІ

Олексій Лях-Породько

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

Резюме

В статтю предпринята попытка виявлення взаємозв'язку сокольського та олімпійського рухів і зроблено аналіз (на основі періодики) їх освещення в науковій літературі. Розглядаються основні взаємодоповнюючі положення формування олімпійського руху і сокольства. Розкриваються негативні фактори, впливаючі на становлення сокольського руху в світі, які передвизначили розвиток і рівень знань про нього в суспільстві.

Summary

An attempt is made to identify a relationship between sokolian and Olympic movements. Citation of these movements in scientific literature is analyzed proceeding from the periodicals. Main complementary propositions promoting formation of the Olympic and Sokolian movements are considered. Certain negative factors which impacted formation of the sokolian movement in the world and predetermined development and level of knowledge about it in the society are described.

Постановка проблеми. Друга половина XIX століття характеризувалася виникненням та розвитком двох спортивно-гімнастичних рухів – сокольського та олімпійського. Впродовж багаторічного процесу становлення вони формувалися як соціокультурні явища, перетворюючись у суспільно-громадські течії. Тому не випадкова увага суспільства, зокрема науковців, до історії зародження та становлення, організаційно-методичних, гуманістичних та освітніх основ діяльності останніх.

Зважаючи на всесвітнє значення олімпійського руху, громадськість не втрачає зацікавленості до нього. Відповідно популяризуються ідеї олімпізму серед різних верств населення шляхом організації Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор, конгресів, семінарів, культурно-освітніх заходів, виданням наукової та популярної літератури (періодика, підручники).

Інша поінформованість суспільства стосується місця і ролі сокольського руху. Тобто, під впливом військово-політичного, геополітичного, ідеологічного факторів світової, зокрема науковій громадськості маловідомий або взагалі не відомий феномен сокольства – організації із більш як сторічним досвідом існування.

Тому у сьогоденні потребує більш детального висвітлення розвитку сокольського руху і разом з цим актуальним постає питання взаємозв'язку сокольства та олімпійського руху.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом зацікавленість дослідників до проблеми взаємовідносин сокольського та олімпійського рухів значно зросла. Науковцями розкривається спільне у традиціях [1] цих двох соціокультурних феноменів, а також гімнастично-спортивні відносини на міжнародній арені [2]. Проте залишається відкритим питання взаємозв'язку зазначених рухів і висвітлення їх у науковій літературі.

Зв'язок дослідження з науковими чи практичними завданнями.

Наукове дослідження виконане згідно з темою 1.1.4 Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури та спорту на 2006-2010 рр. «Історичні та організаційні напрямки розвитку професійного спорту в Україні».

Мета дослідження – виявити особливості взаємозв'язку сокольського та олімпійського рухів і здійснити аналіз висвітлення їх у науковій літературі.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, історико-логічний метод.

Результати дослідження та їх обговорення. Впродовж XX та на початку XXI століття олімпійський рух, пропагуючи олімпійські ідеали у міжнародному спортивному русі, беззаперечно став суспільним соціокультурним явищем. Це підтверджується тим, що олімпійська ідея органічно проникає та поєднується з мистецтвом, культурою,

освітою, просвітництвом, а також характерні особливості прояву має у громадській, соціальній, економічній сферах життєдіяльності.

У свою чергу сокільство впродовж другої половини XIX – XX століття розвиваючись як гімнастично-спортивний рух поєднував у своїй діяльності елементи національно-патріотичного, фізичного, морального та духовного виховання. Такі гуманістичні та прогресивні ідеї звичайно були сприйняті суспільством, здебільшого слов'янськими народами, що надало можливості сокільській ідеї поширитись у всьому світі.

Розглядаючи поширення сокільства на міжнародному рівні, слід зупинитись на таких факторах безпосереднього впливу: 1) геополітичному, 2) політико-військовому, 3) ідеологічному.

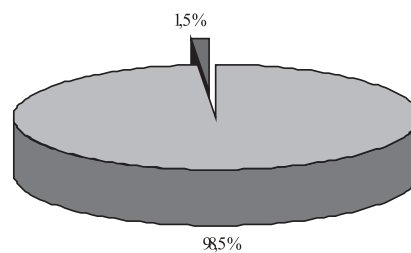
Щодо впливу геополітичного фактору на розвиток сокільського руху, то в першу чергу слід зазначити, що Чехія (батьківщина сокільства) до початку XX століття не була самостійною та незалежною державою. Звичайно, таке становище, з одного боку, не сприяло економічному та культурному розвитку Чехії. Проте з іншого боку поневоленість народу сприяла пробудженню серед громадськості національно-патріотичної свідомості.

Перша та Друга світові війни, заборона сокільства Австро-Угорською імперією та гітлерівською Німеччиною лягли в основу другого фактора. Третій фактор характеризувався несприйняттям та відчуженням сокільської ідеї комуністичною ідеологією. Наприклад, заборона сокільства у СРСР (1923 рік) та Чехословаччині (1948-1951 роки), а також у інших соціалістичних країнах.

Звісно, з огляду на вищезазначене, протягом другої половини XIX – XX століття, сокільський рух, на відміну від олімпійського, мав досить несприятливі умови для розвитку. Відповідно знання про існування та діяльність со-

кільства у світовій громадськості не набули широкого розвитку. І тому зрозумілою є малодосліджуваність проблеми функціонування сокільства. І лише наприкінці XX століття, зі зміною геополітичного вектору Європи, сокільський рух та сокільська ідея відроджуються. Починається новий етап у розвитку сокільства, який сприяв відновленню міжнародної структури, організаційно-методичних, ідеологічних основ. З цього часу сокільство стає об'єктом громадської зацікавленості. Відповідно збільшується інформованість суспільства, як на шпальтах популярних так і наукових видань.

Для того, щоб збагнути інформаційний рівень висвітлення сокільства у порівнянні з олімпійською тематикою, був проведений аналіз наукової та популярної періодики з 2000 по 2009 роки на базі наукової бібліотеки Національного університету фізичного виховання та спорту. Основу аналізу склала систематична картотека статей НУФВСУ, зокрема все що стосується Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор. За результатами аналізу встановлено, що у зазначений період вийшло друком 1355 на-

■ Наукові та популярні статті щодо Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор
■ Сокільство у тематиці наукової та публіцистичної періодики

Рис.1. Висвітлення Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор та сокільського руху у спеціальних наукових та загальносуспільних часописах упродовж 2000-2009 рр.

укових та публіцистичних статей. І це лише тільки те, що стосується Олімпійських Ігор. Якщо врахувати статті з проблем олімпійської освіти, соціально-економічних, організаційних аспектів діяльності Міжнародного олімпійського комітету та НОК різних країн, то кількість друкованих публікацій є значно вищою.

Водночас до проблем історії становлення сокільства, висвітлення Всесокільських зльотів, дослідження організаційно-методичних основ діяльності цього міжнародного руху зверталось набагато менше авторів – 21 (Рис. 1).

Дані рисунку 1 свідчать про те, що наприкінці XX – на початку XXI століття не втрачає актуальності серед науковців та популярності у суспільстві олімпійський рух, однак тема сокільства значно менше привертає до себе уваги громадськості. Проте, якщо звернути увагу на рівень вивчення проблеми сокільського руху до 2000 року (а цих публікацій близько десяти), то впродовж 2000-2009 років прослідковується тенденція до більшої зацікавленості феноменом сокільства. Підтвердженням цьому слугує кількість опублікованих наукових та популярних статей у зазначений період.

Незважаючи на значну перевагу наявних досліджень з Олімпійського руху між ним та сокільством існує беззаперечний взаємозв'язок. Зокрема Н. Качуліна звертає увагу на такі взаємодоповнюючі складові:

- виховання гармонійно розвиненої людини;
- гуманістична складова;
- моральні традиції;
- педагогічна складова;
- патріотичне виховання з елементами національного колориту;
- ідея єднання (на національному, культурному, міжнародному, організаційному рівні);
- постійний прогрес;
- інформаційно-пропагандистська діяльність;

– наявність спеціальної атрибутики, символів та ритуальності [1].

У той же час відомий дослідник історії олімпійського спорту та фізичної культури, професор Б. Сунік говорить про феномен олімпійської тріади: олімпізм, сучасні Олімпійські ігри та олімпійський рух [3]. На нашу думку, феномен сокільства у таких складових, як: сокільська ідея, Всесокільські зльоти, сокільський рух.

З вищезазначеного констатуємо, що у цих положеннях проявляється тісний взаємозв'язок сокільського та олімпійського рухів.

Висновки:

1. Сокільський та олімпійський рухи, розвиваючись як окремі міжнародні, спортивно-громадські феномени, в основі

своїй мали певні характерні взаємодоповнюючі положення, (ідеологічні, культурні, освітні, гуманістичні, фізкультурно-спортивні) сутність яких проявляється у діяльності кожного з них.

2. Проведений аналіз наукової та популярної періодики підтвердив доцільність і популярність досліджень з олімпійської тематики та засвідчив актуальність наукових розвідок з історії становлення, функціонування сокільського руху.

Перспективи подальших досліджень. У статті постає коло актуальних питань щодо висвітлення феномену сокільства у науці та розкриття проблеми взаємозв'язку його з олімпійським рухом, які потребують подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Качулина Н. Взаимосвязь традиций сокольского и олимпийского движений / Н. Качулина // Молодежь – Наука – Олимпизм: Международный форум. – М., 1998. – С. 117-119.
2. 2 Лях-Породько Алексей. Чешское сокольство и МОК в преддверии VI Всесокольского слета и Игр V Олимпиады 1912 года / Алексей Лях-Породько // Наука в олимпийском спорте. – 2009. – №2. – С. 128-133.
3. Сунік А.Б. Российский спорт и олимпийское движение на рубеже XIX-XX веков / А.Б. Сунік. Изд. 2-е, исправл. и дополн. -М.: Советский спорт, 2004. – 764 с.

